

Ukrajinsko-ruské sekcie v občianskych politických stranách (1945 - 1948)

Štefan Šutaj, Spoločenskovedný ústav SAV, sutaj@saske.sk

ŠUTAJ, Štefan. The Ukrainian-Russian sections as the parts of the civil political parties (1945 - 1948). Individual and Society, 2007, Vol. 10, No. 4.

The contribution deals with the forming of Ukrainian-Russian sections in the framework of the civil political parties - Democratic Party and Labor Party. Their position in these structures was different. Activities of the sections of the Ukrainian National Council called Prjaševščina had important role in the conflict with the politics of the Communist Party. The contribution deals with the events of 1948 and with the attitude of representatives of the Russian-Ukrainian section of Democratic Party and examines how they acted when governmental crises developed.

Political parties. Ukrainian-Russian. Democratic Party. Labor Party.

S oslobodzovaním územia Slovenska sa postupne dotvárala aj jeho stranícko-politická štruktúra. Najvýznamnejšie postavenie získali dve „povstalecké“ politické strany: Komunistická strana Slovenska (KSS) a Demokratická strana (DS). Na začiatku roku 1946 sa politická štruktúra Slovenska rozšírila o ďalšie dve politické strany - Stranu práce a Stranu slobody.

Vytváranie politických strán bolo obmedzené systémom Národného frontu. Československo sa formovalo ako „národný“ štát Čechov a Slovákov. Obnovenie politických strán neslovanských národnostných menšín, Nemcov a Maďarov, nebolo možné. Úvahy o vytvorení politickej strany na etnickom princípe v prostredí Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny (UNRP), ktorá vystupovala ako reprezentantka Rusínov-Ukrajincov v tomto období, sa ukázali ako neplodné.¹ Nemali ani podporu v dvoch najvýznamnejších politických stranách Národného frontu, ktoré fakticky rozhodovali o ďalšom vývoji stranícko-politickej štruktúry Slovenska. Sprievodným javom takýchto úvah však bolo, že vychádzali z idey, že obyvatelia severovýchodného Slovenska sú osobitným národom, nie iba oddelená časť ukrajinského národa. Osobitosti etnickej štruktúry severovýchodného Slovenska sa prejavovali v budovaní osobitných sekcií v občianskych politických stranách pre rusínske obyvateľstvo.²

V Komunistickej strane Slovenska sa nevytvárali osobitné štruktúry na základe etnicity členstva. Vyplývalo to zo špecifického zamerania jej politiky, pre ktorú rozhodujúcu úlohu zohrávala príslušnosť k sociálnej skupine a nie k etniku. Neznamenal to, že by nevenovala osobitnú pozornosť etnickej príslušnosti obyvateľov tohto regiónu. Nevytvárala však priestor pre osobitné akcentovanie etnických faktorov v rámci organizačnej štruktúry politickej strany.

Iná bola situácia v Demokratickej strane, kde vnútorná „stranícka demokracia“ nebola natolko prísna a umožňovala flexibilnejšie organizačné formy. Od utvorenia prvých miestnych a potom okresných organizácií DS sa v nej uskutočnili dôležité organizačné zmeny. Do mája 1945 pôsobilo ústredie DS v Košiciach. Po vytvorení predsedníctva na zjazde DS v Košiciach a po presídlení slovenských národných orgánov do Bratislavy, rozhodlo Predsedníctvo DS 5. mája 1945 o preložení ústredného sekretariátu DS Bratislavy. Pre prácu s ostatnými časťami Slovenska boli zriadené tri expozitúry a to pre východné Slovensko v Košiciach, ktorú viedol J. Styk, expozitúru pre stredné Slovensko so sídlom v Banskej Bystrici

viedol P. Švihra a expozitúru pre severozápadné Slovensko so sídlom v Žiline viedol J. Vyškovský. Ostatných 24 okresov na západnom Slovensku spravoval priamo ústredný sekretariát DS.³

Podľa obežníka ústredného sekretariátu DS z 20. júna 1945 sa síce zriadili napr. na východnom Slovensku oblastné sekretariáty pre Spiš, so sídlom v Poprade, kde bol oblastným tajomníkom J. Bendík, oblastný sekretariát pre Šariš, so sídlom v Prešove, ktorý viedol V. Babylónsky a oblastný sekretariát pre Zemplín, so sídlom v Michalovciach, ktorý viedol J. Pakan,⁴ ale oblastné sekretariáty ako stály výkonný organizačný prvok boli do vnútornej štruktúry DS zaradené až po zrušení expozitúr 7. októbra 1945.

O utvorení Ukrajinsko-ruskej sekcie DS sa rokovalo už na zasadaní Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny 4. augusta 1945. Tu Demokratická strana požadovala reorganizáciu UNRP na základe parity politických strán, reorganizáciu národných výborov na základe tajných volieb a miesta pre dvoch členov DS z predstaviteľov UNRP v Slovenskej národnej rade.⁵ V rámci organizačnej štruktúry DS sa vytvorila 6. augusta 1945 na zjazde v Prešove Ukrajinsko-ruská sekcia DS. Zakladajúce zhromaždenie tejto sekcie sa kriticky vyjadrilo k činnosti UNRP a v rezolúcii, ktorú zhromaždenie prijalo nadviazali na zasadania UNRP. Okrem iného žiadali reorganizáciu UNRP na základe parity dvoch politických strán a reorganizáciu miestnych a okresných výborov UNRP na základe tajného hlasovania. Bolo zvolené predsedníctvo sekcie v zložení: predseda V. Zavacký, podpredseda J. Suchý, oblastný tajomník I. Bobak a členovia predsedníctva: V. Demjanovič, M. Kašpar, pokladník J. Zbihlej.⁶ Sekcia DS od 19. decembra 1945 vydávala v Prešove tlačový orgán Demokratičeskij golos. Počas celého pôsobenia do februára 1948 zvädzali s KSS boje o rozhodujúce postavenie v UNRP. Od utvorenia Ukrajinsko-ruskej sekcie DS sa začala snaha o reorganizáciu UNRP na straníckom základe, pretože rada bola zložená vzhľadom na organizačné problémy na začiatku jej činnosti,⁷ predovšetkým z komunistov alebo nestráničkov, ktorí mali k nej blízko.

Rozhodnutím Predsedníctva DS zo 7. októbra 1945 boli zrušené expozitúry ústredného sekretariátu v Žiline, Banskej Bystrici a v Košiciach a časť ich funkcií prevzali oblastné sekretariáty a časť ústredie. Významná úloha v organizačnej štruktúre DS pripadla oblastným sekretariátom. V Bratislave bol oblastným tajomníkom J. Vítek, v Nitre J. Kuna, v Žiline J. Vyškovský, v Poprade J. Bendík, vo Zvolene P. Švihra, v Košiciach M. Géci. Neskôr v súvislosti so zriadením volebných krajov bol rozhodnutím Predsedníctva DS z 5. apríla 1946 počet oblastí rozšírený o oblasť Trenčín, kde bol oblastným tajomníkom E. Gembala a v Trnave stál na čele oblastného sekretariátu R. Hraško. Pôsobisko oblastného sekretariátu zo Zvolena sa neskôr prenieslo do Banskej Bystrice. Pôsobnosť oblastného sekretariátu v Prešove nebola vymedzená teritoriálne, ale mal sa starať o záležitosti členov DS ruskej, ukrajinskej a rusínskej národnosti. V Prešove pracovali dvaja oblastní tajomníci, pre ukrajinsko-ruskú sekciu I. Bobak a pre ostatných členov DS z oblasti V. Babylónsky, neskôr po jeho prestupe do KSS M. Poliak.⁸

Zjazd delegátov národných výborov 28. augusta 1945 v Banskej Bystrici zvolil novú SNR a poslancov do Dočasného národného zhromaždenia (DNZ). Volby sa uskutočnili na základe dekrétu prezidenta republiky č. 47 Zb. z 25. augusta 1945 a vláda prijala nariadenie č. 48 Zb. k vykonaniu dekrétu z toho istého dňa.⁹ Na základe uznesenia NF sa uplatnila spoločná kandidátka s rovnakým zastúpením politických strán. V prípade volieb do DNZ komunisti získali nad ostatnými výhodu už v tom, že tam mali dvojnásobný počet zástupcov. Slovensko malo 40 zástupcov za DS, 40 za KSS a 20 za masové organizácie. (4 odbory, 4 roľníci, 2 mládež, 2 ženy, 3 vedecké a kultúrne inštitúcie a 5 za ukrajinské obyvateľstvo.) Kandidátka UNRP nebola predložená včas vzhľadom k sporom, ktoré boli o zastúpenie medzi predstaviteľmi KSS a DS v UNRP.¹⁰ Na vyriešenie situácie bol zvolaný II. zjazd UNRP, ktorý mal problém zastúpenia UNRP v zákonodarných zboroch vyriešiť. Zjazd sa uskutočnil 7. októbra 1945 schválil kandidátku poslancov do Dočasného národného zhromaždenia (P. Babej, I. Rohal'-Ilkiv, P. Židovský, V. Zavacký, G. Michalič - a do Slovenskej národnej rady (V. Kapišovský, J. Suchý, V. Rojkovič, I. Levkanič, A. Jedinak).¹¹ Táto reprezentácia fungovala až do rekonštrukcie SNR a vytvorenia Ústavodarného zhromaždenia na základe volieb z 26. mája 1946.

Tretia politická strana na Slovensku bola utvorená pod názvom Strana práce.

Podľa vzoru Demokratickej strany sa niektorí predstavitelia Strany práce rozhodli aj v tejto strane vytvoriť rusko-ukrajinskú sekciu. Tá sa v Strane práce vytvorila 1. februára 1946 so sídlom v Bardejove. Začiatok svojej činnosti oznámila Ústrednému akčnému výboru Strany práce. Predložila vedeniu Strany práce požiadavky týkajúce sa obyvateľstva „rusko-ukrajinskej“ národnosti. Vo svojich požiadavkách žiadala rešpektovanie práv Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny a súčasne žiadala, aby sa nenalievalo na vystahovanie Rusov a Ukrajincov za hranice Československa.¹² Členovia sekcie požadovali jedno miesto v predsedníctve Strany práce, dve miesta v ústrednom výbore strany a požadovala, aby sa na kandidátke do volieb do Národného zhromaždenia a Slovenskej národnej rady v roku 1946 objavili dvaja až traja kandidáti „rusko-ukrajinskej národnosti“.¹³ Vedenie sekcie protestovalo proti spôsobu, ktorým sa riešili

požiadavky sekcie, predložené v memorande žilinskej konferencii Strany práce, ktorá sa konala 30. - 31. marca 1946. Memorandum dalo vedenie Strany práce posúdiť krajskému vedeniu v Košiciach. Tu boli zástupcovia rusko-ukrajinskej sekcie vyhlásení za „neznáme veličiny“.¹⁴ Prešovské vedenie oznámilo, že nemá námietky proti návrhu sekcie.¹⁵ Na zasadnutí Rusko-ukrajinskej sekcie Strany práce 28. apríla 1946 sa jej vedenie zaoberalo organizačnými otázkami sekcie. Vyslovili nesúhlas s tým, že príslušníci sekcie boli v košickej volebnej oblasti až na 7., 17. a 25. mieste. Predstavitelia sekcie žiadali, aby na tretie miesto na kandidátke bol zaradený M. Kopka, na piate miesto P. Borkin a na siedme miesto M. Prokipčák. V prešovskom volebnom kraji bol na treťom mieste na kandidátke za rusko-ukrajinsku sekciu Strany práce P. Kučera z Bardejova.¹⁶ Rusko-ukrajinská sekcia Strany práce nikdy nezískala podobné postavenie, ako mala podobná sekcia v rámci organizačnej štruktúry DS. Napriek tomu, že P. Kučečka na zasadnutí Ústredného výkonného výboru Strany práce žiadal vytvorenie samostatnej „rusínskej oblasti“, činnosť sekcie po voľbách prakticky prestala.¹⁷ Po voľbách v roku 1946 ostalo desať tajomníkov Strany práce vypoved', medzi nimi aj P. Kučečka.¹⁸

Výsledky volieb v roku 1946 (v %)¹⁹

Strana práce	Demokratická strana	Komunistická strana Slovenska	Strana slobody	
na Slovensku	3,1	62,0	30,5	3,1
v obciach s rusínsko-ukrajinským obyvateľstvom	1,97	50,12	45,87	1,30

Ako vyplýva z predloženej tabuľky Demokratická strana získala väčšinu aj v obciach s rusínsko-krajským obyvateľstvom, občianske politické strany však v rusínsko-ukrajinských obciach stratili oproti komunistickej strane viac ako 15%. Príčinou boli predovšetkým sociálna situácia obyvateľstva, ktoré inklinovalo k ľavicovej politike, ale aj rečová blízkosť s národmi Sovietskeho zväzu a jeho úloha pri oslobodzovaní Československa. DS podporila vo voľbách aj gréckokatolícka cirkev.

Po voľbách v roku 1946 už boli poslanci delegovaní iba predstaviteľmi politických strán. Aj UNRP už nemala možnosť priamo delegovať svojich zástupcov do Ústavodarného národného zhromaždenia a Slovenskej národnej rady. Do Ústavodarného národného zhromaždenia boli za Demokratickú stranu delegovaní I. Levkanič a V. Zavacký, za KSS P. Babej. Do Slovenskej národnej rady za Demokratickú stranu boli delegovaní A. Bogdanov a J. Suchý, za Komunistickú stranu Slovenska I. Rohal-Ilkiv a V. Kapišovský.

Po voľbách v roku 1946 sa zintenzívnila snaha Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany o reorganizáciu UNRP. Na zasadnutí členov, delegátov a poslancov DS 18. septembra 1946 žiadali reorganizáciu UNRP, čo zdôvodňovali výsledkom volieb, zlou činnosťou vedenia UNRP a zlým hospodárskym postavením obyvateľstva severovýchodného Slovenska. Vo vyhlásení sa uvádzalo: „Ak sa zmeny neuskutočnia, Demokratická strana sa nebude zúčastňovať na práci Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny a neberie na seba zodpovednosť za jej činnosť pred národom.“²⁰ Na pléne UNRP 17. novembra 1946 predložil A. Bogdanov návrh, aby sa vytvoril Národný front pri UNRP s paritným zastúpením politických strán. Pretože nedochádzalo k zmenám, 30. novembra 1946 vedenie Ukrajinsko-ruskej sekcie DS oznámilo, že sa nebudú podieľať na práci UNRP, kým nebudú splnené ich požiadavky. Situáciu mala riešiť komisia v zložení I. Rohal-Ilkiv, V. Kapišovský, I. Bobak a A. Bogdanov. Na porade komisie 22. decembra 1946 došlo k dohode, aby z 29 delegátov jednotlivých okresov bolo 15 členov za DS a 14 za KSS. Členmi mali byť aj predsedovia okresných výborov UNRP, zástupca Spoločnosti Duchnoviča, Zväzu mládeže Karpát a dvaja odbojáři. Nedošlo však k dohode o zastúpení nestraníkov. Komunisti by návrhu mali prevahu aj preto, že okresné výbory UNRP boli obsadené komunistami. K realizácii rekonštrukcie UNRP nedošlo.²¹

22. februára 1947 sa uskutočnil II. zjazd Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany. Rezolúcia zjazdu požadovala reorganizáciu predsedníctva, pléna a okresných výborov Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny. Zjazd nariadil vedeniu sekcie, aby do času, kým UNRP nevyhoví všetkým požiadavkám Demokratickej strany, sa nezúčastňovala na práci orgánov rady. Zároveň zjazd uznal UNRP za vrcholný orgán Rusov a Ukrajincov žijúcich v Československu.²²

Činnosť Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny bola paralyzovaná. Z iniciatívy Predsedníctva UNRP bolo zvolané spoločné zasadanie Predsedníctva UNRP so zástupcami politických strán. Po vzájomnej dohode zo 17. marca 1947 sa uskutočnili tieto zmeny:

1. Predsedníctvo UNRP sa rozšírilo o týchto členov: I. Levkanič, A. Bogdanov, J. Suchý za Demokratickú stranu a V. Kapišovský za KSS.
2. Reorganizácia pléna UNRP sa mala reorganizovať reorganizáciou okresných výborov UNRP .
3. Funkcia hlavného tajomníka bola rozdelená na časť organizačnú (I. Rohal-Ilkiv) a časť ekonomickú (V. Zavacký).²³

Po úprave malo Predsedníctvo Ukrajinskej národnej rady Prjaševščiny 11 členov. Päť za Demokratickú stranu, štyroch za komunistickú stranu a dvoch nestraníkov. Plénum sa malo reorganizovať tak, aby zodpovedalo výsledkom parlamentných volieb z roku 1946. V priebehu apríla až júna 1947 sa uskutočňovala reorganizácia okresných výborov UNRP. O týchto zmenách boli listami informovaní predseda Zboru povereníkov G. Husák a generálni tajomníci KSS a DS Š. Baštovanský a F. Hodža.²⁴

Na druhom zjazde Demokratickej strany v Bratislave bol prijatý nový organizačný poriadok Demokratickej strany, podľa ktorého práva a povinnosti príslušníkov Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany boli také isté ako práva a povinnosti iných príslušníkov slovanských národností. Členovia sekcie mali mať po dvoch zástupcoch v Národnom zhromaždení a v Slovenskej národnej rade a primerané zastúpenie v národných výboroch a v orgánoch Demokratickej strany. Kandidátov malo navrhovať Predsedníctvo Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany a predseda sekcie sa mal stať automaticky členom vedenia Demokratickej strany. Územná pôsobnosť sekretariátu Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany mala byť rozšírená na územie celého Slovenska. Jej okresní tajomníci mali pracovať v okresoch: Stará Lubovňa, Kežmarok, Levoča, Sabinov, Bardejov, Svidník, Stropkov, Giraltovce, Snina, Medzilaborce a Humenné.²⁵

Rozpory vo vnútri UNRP medzi komunistami a demokratmi „vyriešil“ Február 1948.

Príčiny februárovej krízy sú dostatočne známe a spracované v odbornej historickej literatúre.²⁶ Na protest proti nerešpektovaniu uznesenia vlády o odvolaní veliteľov Národnej bezpečnosti v Prahe ministrom V. Noskom, podalo 20. februára 1948 12 z 26 členov československej vlády demisiu. Stalo sa tak po porade s prezidentom E. Benešom, ktorý vyhlásil, že nevymenuje vládu, v ktorej nebudú zastúpené všetky strany NF. Najväčší problém bol v tom, že v povojnovej vyhrotenej situácii sa nekomunistické strany spoliehali na parlamentnú politiku a diplomatické politické ťahy a hry. Komunisti vsadili na pripravenú a dlhodobo pripravovanú akciu, pre ktorú mali pripravené mocenské zložky, najmä bezpečnosť, odbory a ďalšie vplyvné odbojárske organizácie, ba aj vlastné polovojenské zložky Ludové milície. To všetko bolo podporené pružnosťou, akčnosťou a organizačným zabezpečením, až po miestnu úroveň prostredníctvom akčných výborov. Plán bol postavený na osobe prezidenta E. Beneša a ten v rozhodujúcom okamžiku - z rôznych dôvodov - nesplnil očakávania, zlyhal. Zlomom vo vládnej kríze bolo prijatie demisie ministrov 25. februára prezidentom republiky E. Benešom a menovanie nových ministrov podľa návrhu K. Gottwalda.

Ukrajinská národná rada Prjaševščiny vyjadrila svoj postoj k riešeniu československej politickej krízy na mimoriadnom zasadaní predsedníctva 22. februára 1948. Postavila sa za komunistické východisko z krízy. V zaslaných telegramoch žiadala, aby prezident prispel k ukončeniu krízy a poveril K. Gottwalda zostavením vlády. Telegramy podpísali aj členovia predsedníctva za Demokratickú stranu. V. Zavacký, I. Levkanič, A. Bogdanov a I. Zbihlej.²⁷ „Úspešný“ pokus o zapojenie sa do opozície voči bývalému vedeniu DS sa podaril predstaviteľom Ukrajinsko-ruskej sekcie DS. V správe VII. odboru Povereníctva vnútra z 5. marca 1948 o situácii na Slovensku sa uvádzalo: „Prvú vážnu trhlinu utrpela DS dňa 22. februára 1948 na východnom Slovensku, a to vyhlásením Ukrajinskej národnej rady v Prešove. UNR vyhlásila, že bude podporovať predsedu vlády a predsedu ZP a súčasne vyzvala všetkých obyvateľov ukrajinskej a ruskej národnosti, aby podporovali vládu a tvorili akčné výbory. Zvlášť iniciatívne vystupovali predstavitelia ukrajinsko-ruskej sekcie DS poslanci Igor Levkanič a Viktor Zavacký a člen SNR Alexej Bogdanov.“²⁸

Predseda sekcie V. Zavacký odovzdal 28. februára 1948 vyhlásenie predsedovi UNRP V. Karamanovi, podľa ktorého mali predstavitelia sekcie už dávnejšie rozpory s vedením DS. Vo vyhlásení uvádzali: „... v záujme ochrany národných a ekonomických záujmov doporučujeme, primknúť sa k UNRP ako vrcholnej národnej inštitúcii a zomknúť sa okolo KSS ako takej, ktorá zaručuje našu národnú existenciu.“ Dohodu s UNRP o zastúpení predstaviteľov DS v UNRP vyhlásili za neplatnú a rozhodli o likvidácii Ukrajinsko-ruskej sekcie Demokratickej strany. Vyhlásenie podpísali: V. Zavacký, I. Bobak, J. Zbihlej, A. Bogdanov, Š. Kovalčík, M. Mandrik, I. Guzi-Smerek, J. Senberg, I. Polician, M. Mikita, I. Levkanič a I. Suchý.²⁹

Pred plenárnym zasadáním UNRP 1. marca 1948 sa uskutočnilo oddelené zasadanie členov UNRP za KSS a DS. Členovia DS v UNRP schválili vyhlásenie o zrušení sekcie v DS, vyhlásili za neplatnú dohodu o zastúpení DS v UNRP. Poslanci za DS vyhlásili rozhodnutie vystúpiť z DS, vzdať sa svojich straníckych

funkcií, ale naďalej pracovať v UNRP.³⁰ V ďalšom období sa dokončilo zlikvidovanie alebo splynutie sekcií DS s KSS. Dňa 3. marca 1948 v Bardejove po manifestácii bola dôverná schôdza členov a predsedov ukrajinských sekcií za KSS a DS, ktorú zvolal okresný akčný výbor. „Po prejave ako prvého rečníka dr. Rohala, ktorý medzi iným prečítal prehlásenie vedúcich činiteľov za ukrajinskú sekciu DS, ktorí zrušujú sekciu DS a zlučujú sa so sekciou KSS, medzi vedúcimi činiteľmi bolo prečítané meno posl. Alexeja Bogdanova za DS, ktorý tiež to prehlásenie podpísal. Poslanec Bogdanov sedel v predsedníctve, a preto ho dr. Rohal vyzval, aby tiež prehovoril k bývalým členom DS. Poslanec Bogdanov vo svojom prejave poukázal na chyby vedúcich činiteľov DS, potvrdil rozpustenie sekcií za DS a zároveň prehlásil, že do žiadnej strany nevstupuje, ale že sa chce venovať čisto len úradu. Prehlásil bývalým členom DS, aby sa organizovali ľubovoľne, v ktorej strane chcú.“³¹ Ďalší vývoj sa už plne podriaďoval línii komunistickej strany.

Poznámky a literatúra:

¹ GAJDOŠ, M. – KONEČNÝ, S.: Rusíni (Ukrajinci) na Slovensku a parlamentné voľby v rokoch 1946 a 1948. In: Barnovský, M. – Ivaničková, E. (Ed.): Prvé povojnové voľby v strednej a juhovýchodnej Európe. Bratislava : Veda, 1998, s. 192 – 200.

² V povojnovom období sa oficiálne pre toto obyvateľstvo používalo označenie Ukrajinci.

³ Štátny archív Košice, pobočka Košice, f. Demokratická strana, kart. 3, Inv. č. 16, č. 43/1945.

⁴ Štátny archív Košice, pobočka Košice, f. Demokratická strana, Inv. č. 16, č. 97/1945.

⁵ Ozvena, č. 5, 12. 8. 1945; Archív Zväzu Ukrajincov-Rusínov na Slovensku (ďalej A ZRUSR), f. UNRP, a. j. 347/1945. Zápisnica zo zasadania Predsedníctva UNRP 4. 8. 1945.

⁶ BRIŠKÁR, J.: Počiatky organizačnej a politickej činnosti Demokratickej strany na východnom Slovensku. In. Zborník PdF UPJŠ Prešov : 1973, s. 49.

⁷ Podrobnejšie ŠUTAJ, Š.: Občianske politické strany na Slovensku 1944 – 1948. Bratislava : Veda, 1999.

⁸ Štátny archív Košice, pobočka Košice, f. Demokratická strana, kart. 3, Inv. č. 16, č. 313/45; Slovenský národný archív (ďalej SNA) Bratislava, f. DS, 403-74-5.

⁹ ZAVACKÁ, K.: Zásahy do všeobecného volebného práva v Československu po oslobodení v roku 1945. In.: Quo vadis Slovensko ?, 1996, č. 1, s. 75 – 76.

¹⁰ A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 349/1945 Zápisnica zo zasadania Predsedníctva UNRP 8. 10. 1945.

¹¹ A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 353/1945. Zápisnica z II. celonárodného zjazdu ukrajinských obcí Prjaševščiny 7. 10. 1945.

¹² K problematike optácie to bol jeden z významných prejavov odmietania tejto akcie. Proti optácii nevyvíjala aktivity žiadna politická strana. Išlo o akciu podporovanú Sovietskym zväzom, ktorý bol už v tom čase nekritizovateľný. (BARNOVSKÝ, M.: Historické súvislosti optácie a presídlenia Rusínov-Ukrajincov v roku 1947. In: GAJDOŠ, M. (Ed.): Čo dala – vzala našim rodákom optácia. Košice – Prešov : Spoločenskovedný ústav SAV, Koordinačný výbor reoptantov, 2002, s. 17.)

¹³ LACKO, J.: Vývin v Strane práce od jej vzniku až do jej rozplynutia. In: Socialistickou cestou vývinu. Bratislava : 1973, s. 44.

¹⁴ Štátny archív Prešov, pobočka Prešov, f. UNRP Prešov, bez čísla.

¹⁵ SNA Bratislava, f. Sociálna demokracia na Slovensku, a. j. 192, 202.

¹⁶ M. Prokipčak bol v skutočnosti na kandidátke za košický volebný kraj na 22. mieste. Československý východ, č. 33, 12. 5. 1946. (Pravdepodobne išlo o P. Kučečku, nie P. Kučeru).

¹⁷ SNA Bratislava, f. Sociálna demokracia na Slovensku, a. j. 19.

¹⁸ SNA Bratislava, f. Sociálna demokracia na Slovensku, a. j. 40.

---

¹⁹ Vypočítané podľa: Štatistická príručka Slovenska 1947. Bratislava, 1947, Prjaševščina, č. 26, 4. 7. 1946.

²⁰ A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 833/1946 Vyhlásenie podpísali: Levkanič, Sisak, Majdak, Kovalčík, Bogdanov, Turkyňak, Zbihlej, Suchý a Bobak.

²¹ A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 887/1947, 906/1947.

²² A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 908/1947.

²³ Demokratičeskij golos, č. 6, 20. 3. 1947; A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 907/1947.

²⁴ A ZRUSR, f. UNRP, a. j. 899/1947.

²⁵ ŠOBA Košice, f. DS, bez čísla.

²⁶ BARNOVSKÝ, M.: Na ceste k monopolu moci. Bratislava : Veda, 1993.

²⁷ Demokratičeskij golos, č. 4, 27. 2. 1947.

²⁸ SNA Bratislava, f. Povereníctvo vnútra, sekretariát, kart. 189.

²⁹ Prjaševščina, č. 9, 4. 3. 1948; Archív ZRUSR, f. UNRP, a. j. 1240/1948; ŠOBA Prešov, f. UNRP, bez čísla. V materiále sa omylom uvádza dátum 27. 3. 2008 a mená v rôznych dokumentoch v archíve a v tlači sa nezhodujú.

³⁰ GAJDOŠ, M. - KONEČNÝ, S. - MUŠINKA, A.: UNRP v dokumentoch. Prešov : 2006, s. 24 - 25.

³¹ SNA Bratislava, f. Sociálna demokracia na Slovensku, a. j. 101. Hlásenie tajomníka Československej sociálnej demokracie v Bardejove o situácii v okrese.

The Ukrainian-Russian sections as the parts of the civil political parties (1945 - 1948)

The contribution deals with the forming of Ukrainian-Russian sections in the framework of the civil political parties - Democratic Party and Labor Party. Their position in these structures was different. Activities of the sections of the Ukrainian National Council called Prjaševščina had important role in the conflict with the politics of the Communist Party. The contribution deals with the events of 1948 and with the attitude of representatives of the Russian-Ukrainian section of Democratic Party and examines how they acted when governmental crises developed.